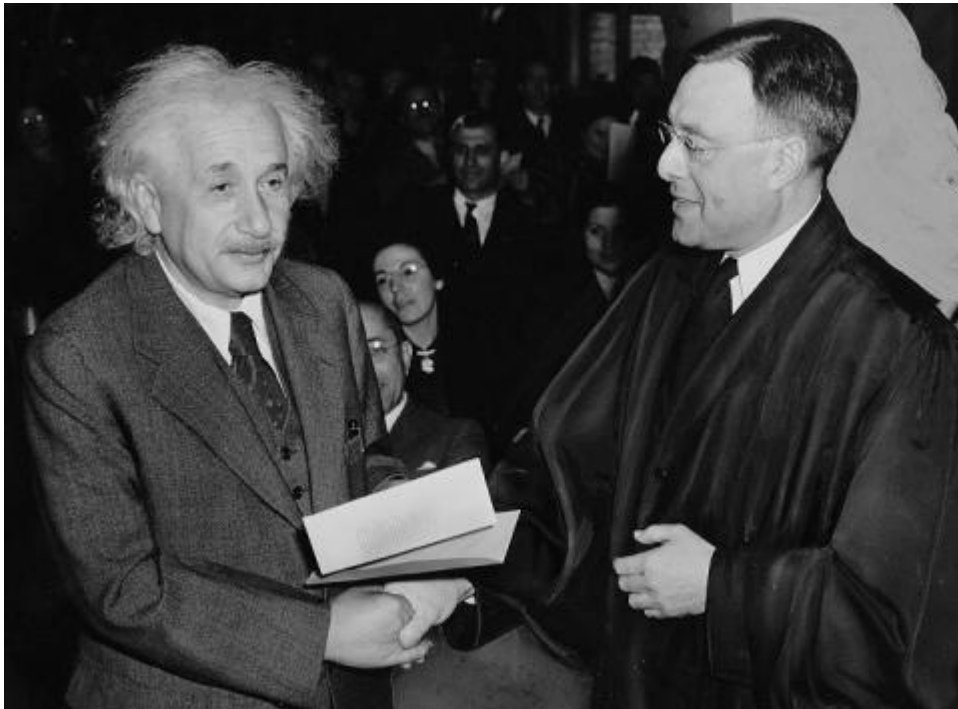

**Лист нобелівського лауреата з антисемітськими
нападами на Ейнштейна не знайшов покупця**

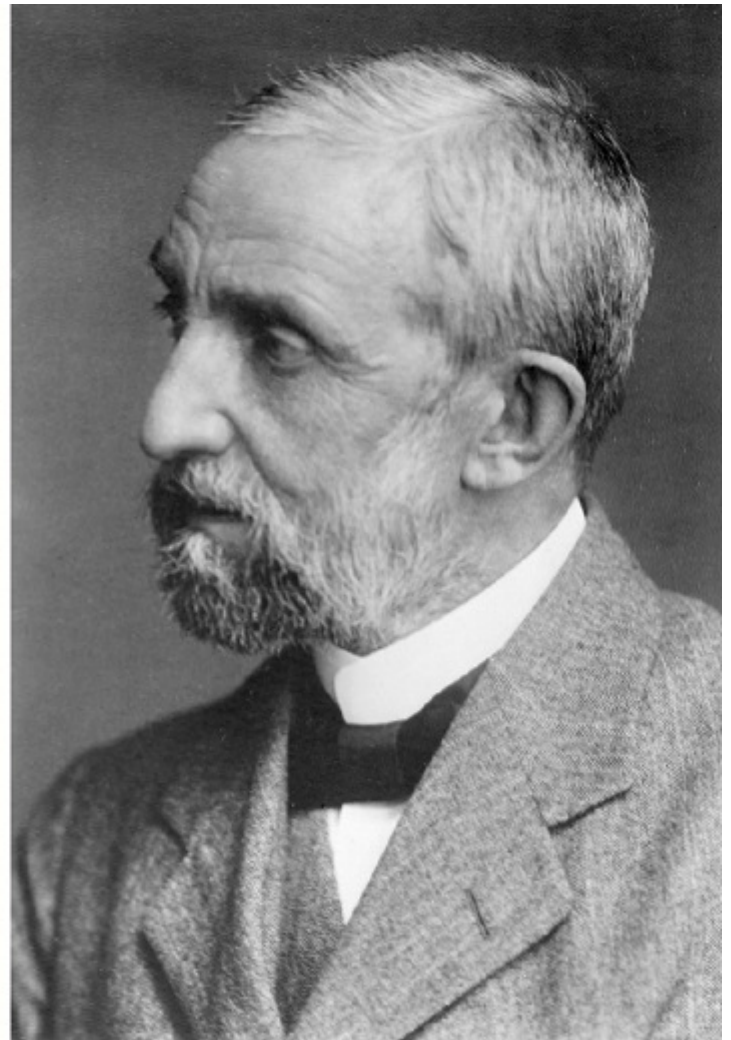
Heidelberg, 22. Juli 27.

Lieber Kollege!

Ihre „Relativität“-Vorlesung scheint gut von mir zu sein. Es ist aber ein wenig eine Pause zwischen mir und Sie, weil ich in anderen Dingen. Der „Relativität“-Witz ist so weit, dass ich Anfang August nach Wien abgereist werden können, falls der sogenannte „Compton“-Effekt nicht in größerer Ausdehnung in der Natur ist. Es kommt darauf an, ob es sich in der Natur wirklich ereignet, und ich möchte hiermit die baldige Nachricht abwarten, damit wir wissen in welcher Weise der „Relativität“-Effekt zu sein. Aber auch am dem genannten Effekt können wir jedenfalls.

Meine sonstigen literarischen Unternehmungen sind durch meine weitere Professoren-Tätigkeit auf langsame Fortschritte gestellt; das bin ich zufrieden. Hat das was ich noch schreiben wollte, Zweck, so werde ich auch noch lang genug dazu am Leben bleiben.

Die Münchener Akademie hat – soweit ich hören will – keine oder eine sehr kleine Menge, oder Unsummen, oder gar nichts – mit der durch die Zeitungen gegebenen Zirkulation (ist noch, so der Schwund der alten Druck-Verhältnisse, ist!) auch ein wenig ganz unverständliches Zeugnis der Fiktion – Publikation (Sonderdruck, Willkür, so weit ich weiß) gegeben. Wegen der Akademie (auch Universitäten) sind in solchen Angelegenheiten, auch in Bezug auf die Preise, als heute. Ein berühmter Herrschmann hat

Лист Ленарда. Фото: Nate D. Sanders Auctions

Філіпп Ленард, 1942

Жаль щодо прийому Альберта Ейнштейна в Баварську академію наук і незадоволення «засиллям євреїв» прозирає у листі лауреата Нобелівської премії з фізики Філіппа Ленарда своєму колезі, також Нобелівському лауреату Вільгельму Віну.

Оригінал листа, який було написано в липні 1927 року, був виставлений на аукціоні Nate D. Sanders Auctions в Лос-Анджелесі за \$ 16 000, але так і не знайшов свого покупця.

Тим не менш, цей дуже цікавий документ проливає світло на настрої окремих німецьких вчених в 1920-х роках. Лауреат Нобелівської премії 1905 «за роботи з дослідження катодних променів» Ленард був монархістом і переконаним антисемітом. У 1922-му році він піддався обструкції, відмовившись вивісити траурний прапор на своєму інституті в честь державного похорону нещодавно убитого міністра закордонних справ Веймарської республіки єврея Вальтера Ратенау.

Прощання с Вальтером Ратенау в Рейхстазі, 27 червня 1927

Ейнштейн в цей час знаходився по інший бік барикад — після вбивства правими екстремістами його друга Ратенау, вчений біжить з Берліна. «У мене все добре, незважаючи на антисемітів з числа моїх німецьких колег», — пише Ейнштейн сестрі Майї. Але додає: «Тут назрівають темні часи в економічному і політичному плані».

У тому ж 1922 році Ейнштейн отримує Нобелівську премію за прояснення квантової природи фотоефекту, базуючись, в тому числі і на експериментах Ленарда. Останнього, навпаки, переслідують нещастя — в результаті інфляції професор втратив весь свій статок, і в цьому ж році помер його єдиний син.

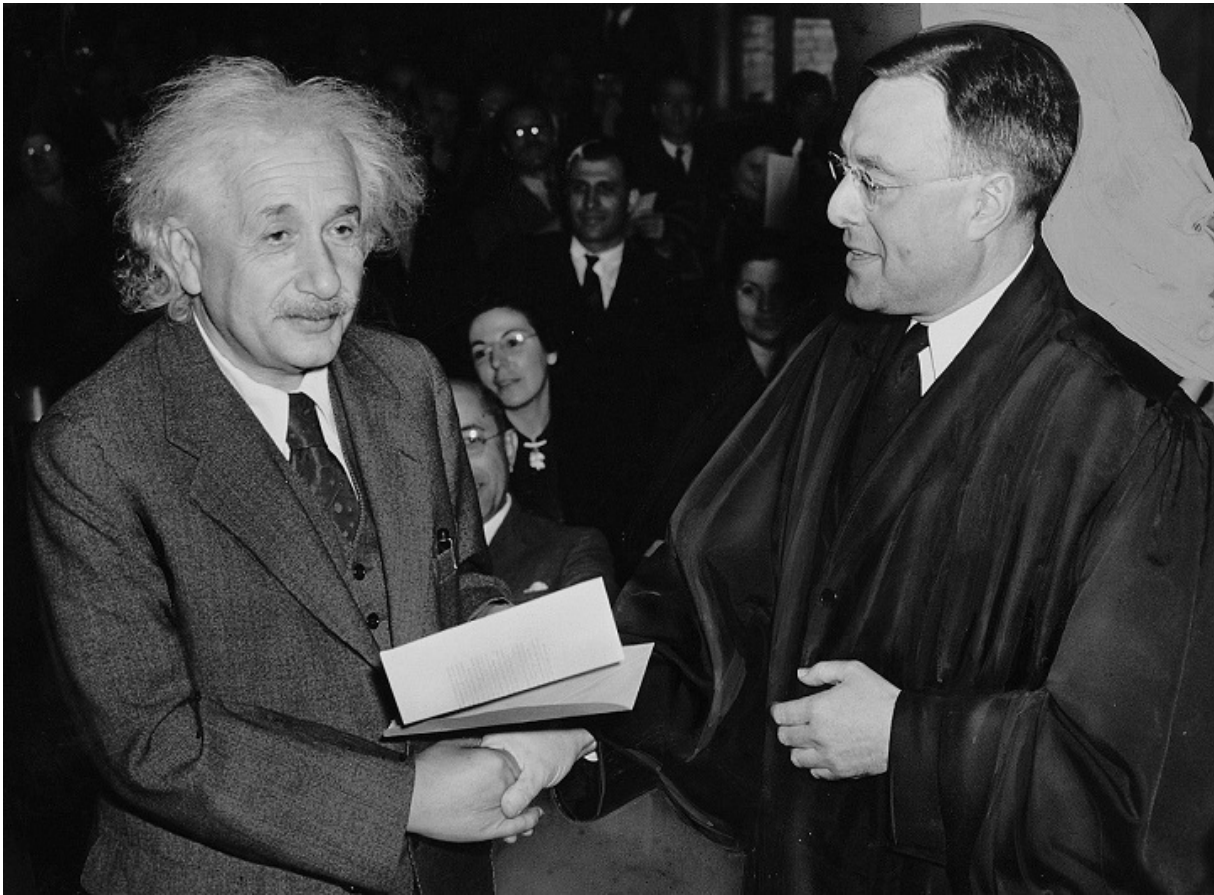
Філіпп Ленард став першим видатним німецьким вченим, який в 1924 році публічно підтримав НСДАП. У 1926-му він зустрівся в Гейдельберзі (де очолював Радіологічний інститут) з Гітлером.

Баварська академія наук

Лист Вільгельму Віну (лауреату Нобелівської премії з фізики 1911 року) цілком відображає ідеологію Ленарда. Він нарікає, що в Академії домінують євреї, а Макса Планка (теж нобелівського лауреата) «штовхають нагору, тому що він сприяє євреям». Особливо зловісно виглядає іронія Ленарда про часи, коли в світі «не залишиться неєвреїв». Чи здогадувався вчений, що його ідейні кумири, навпаки, готують тотальне знищення євреїв?

Після приходу до влади нацистів супротивник теорії відносності був всіляко приголублений режимом і став батьком-засновником «арійської фізики». У 1936 році вийшов підручник Ленарда «Німецька фізика в чотирьох томах», в передмові до якого нобелівський лауреат наполягав, що арійська раса має найкращі передумови для пізнання світу. Він став першим лауреатом Премії в галузі мистецтв і наук, заснованої НСДАП в якості заміни Нобелівської премії в 1937 році. «Найбільш важливий приклад небезпечного впливу єврейських кіл на вивчення природи представляє Ейнштейн зі своїми теоріями і математичною балаканиною, — відзначав Ленард. — ...Ми повинні зрозуміти, що негідно німця бути духовним послідовником єврея».

Альберт Ейнштейн отримує громадянство США

Після війни, зважаючи на похилий вік Ленарда, американці не наполягали на проходженні їм процедури денацифікації. Він помер в 1947 році в містечку Мессельхаузен на південному заході Німеччини, куди в роки війни перевели його інститут. Топоніми, названі на честь нобеліата, були перейменовані.

Що стосується Ейнштейна, то в 1933-му він покинув Німеччину, відмовившись незабаром від членства в Пруській і Баварській академії наук і припинивши спілкування з німецькими колегами, які залишилися в Німеччині.

Здавалося б, лист засновника «арійської фізики» з нападами на найбільшого вченого ХХ століття мав зацікавити колекціонерів, але лот так і залишився незатребуваним.

Константин Мельман